

בבית המשפט העליון**רע"א 3990/06**

בפני : כבוד המשנה לנשיאה א' ריבלין
 כבוד השופט א' רובינשטיין
 כבוד השופט י' דנציגר

המבקש : המוסד לביטוח לאומי

נגד

המשיבים : 1. מסדר פאטי ביני פראטללי
 2. די"ר מיכאל אנגילו קאיירו
 3. האב הראשי אליג'ין קאיירו
 4. סאהר רואשדה
 5. אסד רואשדה
 6. אנעאם רואשדה

בקשת רשות ערעור על פסק-דין של בית-המשפט המחוזי
 בנצרת מיום 3.4.06 בע"א 1214/05 [פורסם בנבו] שניתן
 על-ידי כבוד הנשיא מ' בן-דוד

תאריך הישיבה : י"ב באדר א התשס"ח (18.2.08)

בשם המבקש : עו"ד עבד אלכרים בדארנה

בשם המשיבים 3-1 : עו"ד דוד שרים

בשם המשיבים 6-4 : עו"ד עימאד נאסר

מיני-רציו :

* ביהמ"ש העליון פסק כי כל עוד לא התיישנה תביעתו של הניזוק לא נסתם הגולל (מחמת התיישנות) גם על תביעת השיבוב של המוסד.

* ביטוח לאומי – שיפוי – סוברוגציה (שיבוב)

* התיישנות – תקופת ההתיישנות – חריגים המארכים את התקופה

* ביטוח לאומי – שיפוי – זכות שיבוב

* התיישנות – תקופת ההתיישנות – הארכתה

המוסד לביטוח לאומי משלם גמלאות לאדם שנפגע כתוצאה מרשלנות רפואית. הוא מבקש לחזור על האחראים לרשלנות. האם תביעתו-זו כפופה לדיני ההתיישנות כאילו הייתה זו תביעתו של הנפגע עצמו? רקע: המשיב הפורמאלי – להלן: הניזוק – נולד בבית החולים (המשיב 1) בשנת 1980, נגרמו לו נזקים חמורים ועל-פי הנתען היה זה מחמת רשלנות רפואית. בשנת 1983 הוא הגיש תביעה נזיקית כנגד המשיבים וזו הסתיימה בפשרה אשר בהתאם לה שולמו לו פיצויים. המוסד לביטוח לאומי (להלן גם: המוסד) מצדו שילם וישלם תגמולים לניזוק. בשנת 2004 הגיש המוסד לביטוח לאומי תביעת שיבוב כנגד המשיבים. אלה האחרונים העלו טענת התיישנות. בימ"ש השלום דחה את טענת ההתיישנות. ביהמ"ש הטעים כי תביעתו של המוסד לביטוח לאומי היא תביעת תחלוף – המוסד נכנס לנעליו של הניזוק. על כן, תקופת ההתיישנות המיוחסת לניזוק – עד הגיעו לגיל 25 שנים – חלה גם לגבי המוסד לביטוח לאומי. ביהמ"ש ציין גם שאין נפקות לעובדה שהתביעה של הניזוק הוגשה בפועל לפני תום תקופת ההתיישנות ומצתה זה מכבר. ערעור שהוגש על החלטה זו התקבל. מכאן בר"ע זו אשר נדונה כערעור.

ביהמ"ש העליון (מפי המשנה לנשיאה א' ריבלין בהסכמת השופטים א' רובינשטיין וי' דנציגר) קיבל את הערעור מהטעמים הבאים:

אין מחלוקת על כך שזכותו של המוסד כלפי המשיבים היא זכות סוברוגציה. הסוברוגציה גודרת את זכותו של המוסד להשבה בהתאם לזכותו של הניזוק כלפי המזיק, והיא מעניקה למזיק את האפשרות להעלות כלפי המוסד טענות הגנה העומדות לו כלפי הניזוק.

עם זאת, הסוברוגציה אינה מילת-קסם הפותרת כל קושי או הנותנת מענה לכל קושיה. ביהמ"ש המחוזי הצביע נכונה על המלאכותיות שיש בהארכת תקופת ההתיישנות בתביעת המוסד בגין מאפיינים אישיים של הניזוק (כמו קטינות). בהקשר זה יש לציין כי מלאכותיות זו היא לעיתים חלק מרעיון התחלוף (סוברוגציה), שהרי לעולם נעליו של הניזוק אינן תפורות בדיוק לפי מידותיו של המוסד המבקש להיכנס בהן. לתחלוף יש חריגים, והזהות בין המוסד לבין הניזוק אינה מלאה. אולם הכלל שנקבע בפסיקה לגבי התיישנות הוא כי "הגנה דיונית העומדת למזיק כנגד הזכות, כגון התיישנות, תעמוד למזיק גם נגד המוסד לביטוח לאומי" עוד עולה מהפסיקה, כי התיישנות תביעתו של הניזוק מקימה, מכוח התחלוף, מחסום גם לתביעתו של המוסד. מכאן מתבקשת המסקנה כי גם צדו השני של המטבע נכון: כל עוד לא התיישנה תביעתו של הניזוק לא נסתם הגולל (מחמת התיישנות) גם על תביעת השיבוב של המוסד. בפרשת עמית אף הודגש כי לגבי סעיף 8 לחוק ההתיישנות, שעניינו אי-ידיעה של התובע את העובדות המהוות את עילת התובענה, "ידיעתו של הניזוק היא ידיעת המוסד"; בעניין זה ציין ביהמ"ש המחוזי בעניין בורוכוב, כי "כפי שידיעתו של המוסד היא כידיעתו של הניזוק, כך 'גילו' של המוסד הוא כגילו של הניזוק, והמוסד הנכנס לנעליו של הניזוק, זוכה בהארכת תקופת ההתיישנות, כמו בניזוק". דברים אלו מקובלים אף על בימ"ש זה, והתוצאה היא שבמקרה זה טרם חלפה תקופת ההתיישנות להגשת תביעת השיבוב של המוסד לביטוח לאומי.

הערעור מתקבל, פסק-הדין של ביהמ"ש המחוזי יתבטל ופסק-הדין של בימ"ש השלום ישוב על כנו. התיק יחזור לבימ"ש השלום שיברר את מכלול הטענות הנוגעות לתביעת השיכוב של המוסד.

פסק-דין

המשנה לנשיאה א' ריבלין:

1. המוסד לביטוח לאומי משלם גמלאות לאדם שנפגע כתוצאה מרשלנות רפואית. הוא מבקש לחזור על האחראים לרשלנות. האם תביעתו-זו כפופה לדיני ההתיישנות כאילו היתה זו תביעתו של הנפגע עצמו? זו השאלה שבפנינו.

2. המשיב הפורמאלי – להלן: הניזוק – נולד בבית החולים (המשיב 1) בשנת 1980, נגרמו לו נזקים חמורים ועל-פי הנטען היה זה מחמת רשלנות רפואית. בשנת 1983 הוא הגיש תביעה נזיקית כנגד המשיבים וזו הסתיימה בפשרה אשר בהתאם לה שולמו לו פיצויים. המוסד לביטוח לאומי (להלן גם: המוסד) מצדו שילם וישלם תגמולים לניזוק. בשנת 2004 הגיש המוסד לביטוח לאומי תביעת שיכוב כנגד המשיבים. אלה האחרונים העלו טענת התיישנות.

3. בית משפט השלום דחה את טענת ההתיישנות. בית המשפט הטעים כי תביעתו של המוסד לביטוח לאומי היא תביעת תחלוף – המוסד נכנס לנעליו של הניזוק. על כן, תקופת ההתיישנות המיוחסת לניזוק – עד הגיעו לגיל 25 שנים (סעיף 10 לחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958) – חלה גם לגבי המוסד לביטוח לאומי. בית המשפט הבהיר כי אין לקבל מצב לא שוויוני שבו המזיק רשאי להעלות טענת התיישנות כלפי המוסד לביטוח לאומי ואילו זה האחרון אינו יכול להעלות טענות הגנה מפני ההתיישנות כאילו היתה זו תביעתו של הניזוק עצמו. בית המשפט ציין גם שאין נפקות לעובדה שהתביעה של הניזוק הוגשה בפועל לפני תום תקופת ההתיישנות ומוצתה זה מכבר.

4. ערעור שהוגש על החלטה זו התקבל. בית המשפט המחוזי הדגיש שזכותו של המוסד לביטוח לאומי היא אכן זכות תחלוף, אולם בה בעת רשאי הוא לממש את זכותו-זו אף בטרם הגיש הניזוק עצמו תביעה ואף אם בחר שלא לתבוע כלל. בית המשפט קבע עוד

כי הוראות [הפרק השלישי בחוק ההתיישנות](#) עניינן עצירת מרוץ ההתיישנות בשל נסיבות אישיות המונעות מן התובע לממש את זכותו; מניעה כזו לא קיימת לגבי המוסד לביטוח לאומי, שעילת תביעתו קמה עם לידתו של הניזוק. בית המשפט לא מצא הצדקה להוציא מתקופת ההתיישנות העומדת למוסד פרקי זמן שבהם נעצר המרוץ "לגבי ניזוק מסוים, בשל נסיבה מאד מסוימת הנוגעת לו אישית בלבד". המניעה המיוחסת לנפגע – כך הדגיש בית המשפט – "לא מנעה ולא השפיעה כהוא זה על יכולת התביעה של המוסד עצמו כנגד המזיק. אותה מגבלה אישית שהפריעה לניזוק או מנעה ממנו לממש את זכותו אינה יכולה להפוך ליתרון דיוני בידי המוסד, אשר הוא עצמו לא 'סבל' מאותה מניעה או הגבלה".

על פסק-דין זה הוגשה בקשת רשות ערעור ועל-פי הסכמת הצדדים החלטנו לדרון בה כבערעור. לאחר שבחנו את טענות הצדדים ושקלנו בדבר, החלטנו לקבל את הערעור.

5. אין לכחד כי התשובה לשאלה שבפנינו אינה חד-משמעית וניתן למצוא טעם והיגיון הן בגישתו של בית המשפט המחוזי הן בגישתו של בית משפט השלום (שהתקבלה גם בפסק-דין אחר של בית המשפט המחוזי – [בש"א 5037/04](#), [ת"א 3082/01](#) המוסד לביטוח לאומי נ' בורוכוב, [פורסם בנבו] ניתן ביום 30.5.2004). אין מחלוקת על כך שזכותו של המוסד כלפי המשיבים היא זכות סוברוגציה. הסוברוגציה גודרת את זכותו של המוסד להשבה בהתאם לזכותו של הניזוק כלפי המזיק, והיא מעניקה למזיק את האפשרות להעלות כלפי המוסד טענות הגנה העומדות לו כלפי הניזוק (ראו [ע"א 5557/95 סהר חברה לביטוח בע"מ נ' אלחדד, פ"ד נא \(2\) 749](#); [ע"א 1577/97 המוסד לביטוח לאומי נ' עמית, פ"ד נז \(4\) 433](#)).

6. עם זאת, הסוברוגציה אינה מילת-קסם הפותרת כל קושי או הנותנת מענה לכל קושיה. בית המשפט המחוזי הצביע נכונה על המלאכותיות שיש בהארכת תקופת ההתיישנות בתביעת המוסד בגין מאפיינים אישיים של הניזוק (כמו קטינות). בהקשר זה יש לציין כי מלאכותיות זו היא לעיתים חלק מרעיון התחלוף (סוברוגציה), שהרי לעולם נעליו של הניזוק אינן תפורות בדיוק לפי מידותיו של המוסד המבקש להיכנס בהן. לתחלוף יש חריגים, והזהות בין המוסד לבין הניזוק אינה מלאה (ראו עניין עמית הנ"ל; פסק-דינה של השופטת חיות בע"א [9946/01 ארט חברה לביטוח בע"מ נ' המוסד לביטוח לאומי, פ"ד נח \(1\) 103](#); וכן פסק-דיננו [בדנ"א 10114/03](#) המוסד לביטוח לאומי נ' "אררט" - חברה

לביטוח בע"מ, [פורסם בנבו]). אולם הכלל שנקבע בפסיקה לגבי התיישנות הוא כי "הגנה דיונית העומדת למזיק כנגד הזכות, כגון התיישנות, תעמוד למזיק גם נגד המוסד לביטוח לאומי" – עניין עמית הנ"ל. ועוד נקבע שם:

... אין, לעומת זאת, בדין, הוראה חריגה לעניין ההתיישנות, והתוצאה הרגילה המתבקשת מקיומה של הסוברוגציה, יוצרת זיקה וזהות במקרה זה בין טענת ההתיישנות העומדת למזיק כנגד הניזוק, לבין הזכות העומדת לו, למזיק, בעניין זה, כנגד המוסד... בהיות טענת ההתיישנות טענה המופנית כאמור, כנגד הזכות, ולא כלפי בעל הזכות תעמוד היא כלפי המוסד כמו כלפי הניזוק.

התיישנות תביעתו של הניזוק מקימה אם כן, מכוח התחלוף, מחסום גם לתביעתו של המוסד, ומכאן מתבקשת המסקנה כי גם צדו השני של המטבע נכון: כל עוד לא התיישנה תביעתו של הניזוק לא נסתם הגולל (מחמת התיישנות) גם על תביעת השיבוב של המוסד. בפרשת עמית אף הודגש כי לגבי [סעיף 8 לחוק ההתיישנות](#), שעניינו אי-ידיעה של התובע את העובדות המהוות את עילת התובענה, "ידיעתו של הניזוק היא ידיעת המוסד"; בעניין זה ציין בית המשפט המחוזי בעניין בוורוכוב הנ"ל, כי "כפי שידיעתו של המוסד היא כידיעתו של הניזוק, כך 'גילו' של המוסד הוא כגילו של הניזוק, והמוסד הנכנס לנעליו של הניזוק, זוכה בהארכת תקופת ההתיישנות, כמו בניזוק". דברים אלי מקובלים אף עלי והתוצאה היא שבמקרה זה טרם חלפה תקופת ההתיישנות להגשת תביעת השיבוב של המוסד לביטוח לאומי.

לאור התוצאה שאליה הגעתי, לא ראיתי צורך להיזקק לנימוקים נוספים שהועלו אשר עשויים אף הם להוביל לאותה מסקנה. כמו-כן ראוי להדגיש כי החלטה זו מתייחסת לסוגיית ההתיישנות בלבד ולא לסוגיות אחרות הנוגעות לזכויות ולחובות בין הצדדים המעורבים. התיק יחזור לבית משפט השלום שיברר את מכלול הטענות הנוגעות לתביעת השיבוב של המוסד.

7. סוף דבר: הערעור מתקבל, פסק-הדין של בית המשפט המחוזי יתבטל ופסק-הדין של בית משפט השלום ישוב על כנו. המשיבים יישאו בהוצאות הערעור וכן בשכר טרחת עורך הדין של המערער בסכום של 20,000 ש"ח. בכל אלה ישאו בחלקים שווים שתי קבוצות המשיבים (1-3; 4-6).

המשנה-לנשיאההשופט א' רובינשטיין:

אני מסכים.

שופטהשופט י' דנציגר:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק-דינו של המשנה-לנשיאה א' ריבלין.

ניתן היום, ו' באייר התשס"ח (11.5.2008).

א' רובינשטיין 3990/06-54678313

שופט**שופט****המשנה-לנשיאה**

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 06039900_P12.doc גח
 מרכז מידע, טל' 02-6593666; אתר אינטרנט, www.court.gov.il
 נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו - הקש כאן](#)